

การทอองบทธาขยานภาษาไทย : จากยาขมสู่ยาขนานเอก

นวพร สุรนาคะพันธ์¹

¹อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การท่องจำบทอาขยานภาษาไทยในปัจจุบันเป็นเสมือน “ยาขม” สำหรับผู้เรียนหลายคน เนื่องจากผู้เรียนขาดความเข้าใจและไม่เห็นคุณค่า แม้ว่าหลักสูตรจะมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของบทอาขยานและสามารถนำไปใช้อ้างอิง แต่การสอนท่องบทอาขยานก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

บทความนี้จึงมุ่งเสนอแนวทางในการสอนท่องบทอาขยาน ซึ่งประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนสำคัญ คือ แจกแจง จดจำ และนำไปใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเปลี่ยนแปลงการท่องบทอาขยานจาก “ยาขม” ให้กลายเป็น “ยาขนานเอก” สำหรับผู้เรียนทุกคน

Abstract

The lack of understanding and recognition of the value of a poem makes it a bitter pill to those reciting it. Although the purpose of basic education curriculum is to encourage learners to appreciate value of a poem and can use and refer to it when appropriate but teaching poetry recitation has not yet been as successful as one has hoped.

This article aims to provide guidelines for teaching poetry recitation which includes three important steps. These are analazion (enumeration), memorization and utilization. It will evidently bring success to teachers while changing the “bitter pill” to “elixir” for all learners.

บทนำ

การเรียนการสอนภาษาไทยปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากอดีต เพราะวิทยาการต่างๆ ได้เจริญเฟื่องฟูขึ้นมาตามกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้งในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุนี้ลักษณะการสอนภาษาไทยในวิธีการเดิม จึงค่อยๆ เลื่อนรางไปตามกาลเวลาเช่นกัน

ลักษณะ “เก่าๆ” ที่นับได้ว่าเป็นวิธีการเดิม คือการเรียนด้วยวิธีการท่องจำ (recitation) ซึ่งปัจจุบันวิธีนี้ถูกมองว่าเป็นการสอนที่ไม่พึงประสงค์ อันเนื่องมาจากความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวความคิดยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียน “คิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ที่ยั่งยืน ความเข้าใจที่ผิดพลาดไปจากหลักการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้การสอนแบบท่องจำถูกต่อต้านว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาการคิด อย่างไรก็ตาม คำถามที่น่าคิดคือ การเรียนรู้ด้วยวิธีท่องจำเป็นปัญหาในการเรียนการสอน จริงหรือไม่? ทั้งๆ ที่สาระส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยต้องอาศัยการท่องจำโดยหลีกเลี่ยงไปเสียมิได้ นั่นก็คือ “การท่องบทอาขยาน” หากการเรียนรู้ด้วยการท่องจำเป็นวิธีการที่ควรยกเลิก ก็หมายความว่า การท่องบทอาขยานก็ควรตัดออกจากตัวชีวิตในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑

ความสำคัญของการท่องบทอาขยานภาษาไทย

การท่องบทอาขยานในประเทศไทยมีรากเริ่มมาจากการเรียนแบบท่องจำที่เรียกว่า มุขปาฐะ ซึ่งนับว่าเป็นวิธี “เก่า” วิธีหนึ่ง เพราะแต่เดิมการเรียนรู้ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนจึงต้องท่องจำกันด้วยความวิริยะ ผลแห่งการท่องจำดังกล่าวนี้ ทำให้วรรณคดีไทยส่วนหนึ่งไม่มอดไหม้ไปกับเปลวเพลิงเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา เพราะผู้ที่ท่องจำจน “เร่ใจไว้ในกรณ” สามารถถ่ายทอดและบันทึกเป็นวรรณคดีลายลักษณ์ได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อ้างถึงในพรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช, ๒๕๔๘: ๑๗๙) ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการท่องจำไว้ เมื่อครั้งทรงแสดงปาฐกถาเรื่อง “การศึกษากับการพัฒนาประเทศ” ว่า “...สมัยนี้มีคำพูดกันว่า ไม่ควรให้เด็กท่องจำเป็นนกแก้วนกขุนทอง บางครั้งถ้าทำตามข้อคิดนี้มากเกินไป เด็กก็ไม่ท่องอะไรเลย ไม่มีข้อมูล ที่จริงต้องให้ข้อมูล มีการฝึกความจำและฝึกในการค้นคว้าเป็น...” พระราชดำรัสดังกล่าวนี้

สอดคล้องกับสภาพจริงของการเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าการปฏิเสธการท่องจำเป็นสิ่งที่ไม่สมควรนักเพราะทำให้ “ไม่มีข้อมูล” การท่องจำจึงเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ “มีข้อมูล” เพื่อที่จะนำข้อมูลนั้นไปพัฒนาเป็นองค์ความรู้หรือประสบการณ์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

เพราะการท่องบทธาขยานเป็นการรับรู้ “ข้อมูล” พื้นฐานด้านคำประพันธ์ โดย “ข้อมูล” ที่จะได้รับนั้นเป็นสุนทรียรสในภาษาร้อยกรองที่ได้รับการยอมรับว่าดีเด่น และข้อมูลนี้สามารถพัฒนาต่อยอดความรู้ได้เช่น สามารถแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆได้ถูกต้อง เป็นต้น ดังที่ Ediger (1997) ได้อธิบายว่า “การศึกษาคำประพันธ์จะให้ความคิดที่สำคัญ และจำเป็นแก่ชีวิตของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่โรงเรียนและสังคมต้องการ” ด้วยเหตุนี้ การท่องบทธาขยานจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะคงไว้ให้คู่กับการเรียนภาษาไทยเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนรับรู้ “ข้อมูล” เพื่อที่จะพัฒนา “ข้อมูล” นั้นไปสู่องค์ความรู้ที่สูงขึ้น

ความสำคัญของการท่องบทธาขยานนี้ ได้ปรากฏตั้งแต่หลักสูตรภาษาไทยตั้งแต่ยุคแรกเริ่มคือ ประมวลการสอนภาษาไทย พ.ศ. ๒๔๘๐ ที่ระบุว่า “บทประพันธ์ที่ไพเราะและเป็นแบบฉบับที่ดีมีเนื้อเรื่องไม่ผิดศีลธรรมเกี่ยวพันไปในเชิงสังวาส ให้นักเรียนท่องจำไว้ และให้ท่องจำได้ไม่น้อยกว่าปีละ ๒๐ บรรทัด แต่ก่อนที่จะท่องต้องสอบสวนดูว่านักเรียนเข้าใจความหมายดีแล้ว” ความสำคัญของการท่องบทธาขยานที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษานี้ ได้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรการศึกษาสมัยต่อมาด้วยเช่นกัน จึงสามารถกล่าวได้ว่า การท่องบทธาขยานยังคงเป็นกิจกรรมที่นักการศึกษาให้ความสำคัญมาทุกสมัยจวบจนปัจจุบัน (พรทิพย์ ศิริสมบุญณเวช, ๒๕๔๘: ๑๘๑)

การส่งเสริมการท่องบทธาขยานอย่างเป็นรูปธรรมเช่นนี้ ยังคงปรากฏอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในตัวชี้วัดในสาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งระบุให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ “ท่องจำบทธาขยานตามที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ” และสามารถ “บอกคุณค่าของบทธาขยาน” และนำบทธาขยานนั้น “ไปใช้อ้างอิง” อย่างไรก็ตาม การท่องบทธาขยานในหลักสูตรปัจจุบันก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ปัญหาการสอนท่องบทอาขยาน

แม้หลักสูตรการศึกษาจะกล่าวถึงการท่องบทอาขยานไว้ในทุกหลักสูตรดังกล่าวมาแล้ว แต่การท่องบทอาขยานก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะในทางปฏิบัติ ครูภาษาไทย ในบางสถานศึกษาก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องบทอาขยานมากนัก สิ่งเหล่านี้จึงนับว่าเป็น ปัญหาอย่างหนึ่งในการสอนภาษาไทย ดังที่พรทิพย์ ศิริสมบุญธนะเวช (๒๕๔๘: ๑๘๒) อธิบายว่า “การท่องอาขยานเป็นกิจกรรม “อมตะ” ที่ไม่ได้สูญหายไปจากหลักสูตรภาษาไทย แต่การ อธิบายหลักสูตรบางครั้งไม่ชัดเจน รวมทั้งก่อนหน้านี้ที่ไม่มีการกำหนดบทอาขยานหลักให้ นักเรียนท่องจำ เป็นสาเหตุให้การท่องอาขยานเริ่ม “จางหาย” ไปจากสถานศึกษาบางแห่ง และยังสถานศึกษาแห่งนั้นมีผู้สอนภาษาไทยที่ไม่ได้ใส่ใจเรื่องนี้จริงจัง การท่องอาขยานก็จะ “สูญหาย” ไปจากสถานศึกษาแห่งนั้นอย่างน่าเสียดาย ยิ่งไปกว่านั้น การบังคับให้นักเรียนท่อง บทอาขยานของครู บางครั้งก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดเจตคติเชิงลบต่อการเรียนภาษา ไทย และกลายเป็น “ยาขม” สำหรับนักเรียน

ปัญหาของครูจึงอยู่ที่ว่า จะต้องทำอะไรเพื่อให้นักเรียนสมัยใหม่ สามารถเข้าใจถึง แก่นแท้ของการท่องบทอาขยาน โดยที่นักเรียนรู้สึกสนุกไปกับบทเรียน มีแรงจูงใจในการท่อง หรืออาจกล่าวได้ว่า จะต้องทำอะไรเพื่อให้นักเรียนเห็นว่า การท่องบทอาขยานมิใช่ “ยา ขม” อย่างที่เข้าใจ หากแต่เป็น “ยาขมเอก” ที่มีสรรพคุณต่อชีวิตอย่างอนเนกอนันต์

แนวคิดและแนวทางในการสอนท่องบทอาขยาน:

เมื่อทำการสิ่งใดด้วยใจรัก
ด้วยใจรักเป็นแรงที่เร้าร้าง

ถึงงานหนักก็เบาลงแล้วครึ่งหนึ่ง
ให้มุ่งมั่นฟันถึงซึ่งปลายทาง

(บุญเสริม แก้วพรหม)

บทอาขยานบทนี้ ให้ข้อคิดว่าการกระทำใดๆ ก็ตามด้วย “ใจรัก” ที่จะทำให้ “ถึงปลายทาง” อย่างง่ายดาย การท่องบทอาขยานของนักเรียนก็เช่นกัน ย่อมจะสามารถก้าวถึง “ปลายทาง” ได้อย่างง่ายดาย หากครูสามารถทำให้นักเรียนมี “ใจรัก” คือ มีความสนใจ มีความใฝ่รู้ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่จะก้าวให้ถึง “ปลายทาง” นั่นคือ การท่องบทอาขยานได้ถูกต้อง และ

เกิดความซาบซึ้งคุณค่าทั้งด้านภาษาและเนื้อหาความ “มุ่งมั่นฝันถึงซึ่งปลายทาง” ของนักเรียนนี้ จะบังเกิดได้อย่างมีศักยภาพก็ยังคงต้องอาศัยบทบาทหน้าที่ของครู

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (๒๕๓๙: ๑๒๙) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้วรรณกรรมไว้ว่า “ในการอ่านหนังสือเล่มใด เรามิได้จ้องให้นักเรียนรู้หนังสือเล่มนั้น เราต้องการให้นักเรียนเกิดความสามารถอ่านหนังสือจากหนังสือเล่มที่นำมาให้อ่าน ให้เรียน เราใคร่จะให้นักเรียนมีความสามารถอ่านหนังสือมาก อ่านเร็วอ่านด้วยความเข้าใจและพึงพอใจที่จะใช้หนังสือเป็นอุปกรณ์เพื่อการดำรงชีวิต”

แม้ข้อคิดดังกล่าว จะเป็นข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนวรรณกรรมทั่วไปแต่แนวคิดดังกล่าวก็สามารถนำมาปรับใช้เป็นข้อคิดการท่องบทอาขยานเพราะบทอาขยานก็คัดมาจากวรรณคดีวรรณกรรม แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การท่องบทอาขยาน ไม่ควรที่จะให้นักเรียนท่องเป็น “นกแก้วนกขุนทอง” แต่อย่างเดียวนะ แต่นักเรียนจะต้องมี “ความเข้าใจและพึงพอใจที่จะใช้หนังสือเป็นอุปกรณ์ในการดำรงชีวิต” ด้วย ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการท่องบทอาขยานจึงมิใช่แค่การท่องจำได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่นักเรียนควรมีความเข้าใจข้อคิดในบทอาขยานนั้นด้วย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยหลายท่านได้เสนอแนวทางในการสอนท่องบทอาขยานไว้อย่างน่าสนใจ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓) และ พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (๒๕๔๘) แนวทางทั้งหลายที่ผู้รู้เสนอนั้นล้วนมีความจำนงให้จุดมุ่งหมายของการท่องบทอาขยานไม่ใช่เพียงการท่องให้ถูกต้องเท่านั้น แต่ต้อง “ท่องได้” “เข้าใจได้” และ “อ้างอิงได้” ด้วยเหตุนี้ แนวทางการสอนการท่องบทอาขยานจึงควรประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ๓ ขั้นตอนตามลำดับ คือ แจกแจง จดจำ และนำไปใช้ ความสัมพันธ์ทั้ง ๓ ลำดับขั้นนี้สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. แจกแจง

แจกแจง เป็นขั้นตอนแรกในการสอนท่องบทอาขยาน กล่าวคือ ในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้ “ทำความเข้าใจ” กับบทอาขยานนั้นๆ ครูจะต้องหากวิธีเพื่อโน้มน้าวให้นักเรียนรู้สึกมีความสนใจ เกิดแรงจูงใจที่จะท่องบทร้อยกรองนั้นๆ กลวิธีดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ “แจกแจง” สิ่งที่จะต้อง “รู้” เกี่ยวกับการท่องบทอาขยาน ทั้งฉันทลักษณ์ เนื้อหา ความงามทางภาษา คุณค่า ฯลฯ

ผลที่คาดหวังจากขั้น “แจกแจง” คือให้นักเรียนเข้าใจได้ว่าการท่องบทอาขยานนี้ “อย่าพึ่งเปล่าเอาแต่กลอนสุนทรเพราะ ควรพิเคราะห์คำเลิศประเสริฐศรี” คือมิใช่การท่องจำแบบ “นกแก้วนกขุนทอง” แต่เป็นการท่องเพื่อให้ซาบซึ่งคุณค่าและความไพเราะของบทร้อยกรอง เพื่อเป็นคติสอนใจและเป็นพื้นฐานในการแต่งคำประพันธ์ต่อไป (พรทิพย์ ศิริสมบุญ เวช, ๒๕๔๘: ๑๘๕)

Ediger (1997) ได้ให้แนวทางการท่องจำคำประพันธ์ว่า ครูจำเป็นต้องทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้คำประพันธ์ รู้สึกชื่นชมภาษาสร้างสรรค์ที่ใช้ในคำประพันธ์ ความชื่นชมนี้จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความมหัศจรรย์กับถ้อยคำภาษาที่ใช้ในคำประพันธ์นั้น เสน่ห์ในคำประพันธ์จะช่วยให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะจดจำคำประพันธ์นั้น

ขั้น “แจกแจง” นี้เป็นขั้นตอนที่ครูภาษาไทยหลายคนมองข้าม การท่องบทอาขยานของนักเรียนจึงเป็นการท่องจำที่ผิดวัตถุประสงค์ของการท่องบทอาขยานคือ ครูบอกให้ท่องนักเรียนก็ท่องโดยไม่รู้ความ ทำให้บทอาขยานเป็น “ยาขม” ของผู้เรียน แต่ถ้าครูภาษาไทยได้แจกแจงองค์ความรู้ในขั้นนี้ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ นักเรียนก็จะเข้าใจเองว่าบทอาขยานนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างไร ขั้นตอนนี้จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่ครูภาษาไทยไม่ควรละเลยอย่างยิ่ง

2. จดจำ

ในขั้นจดจำนี้ ครูควรชี้แนะกลวิธีการท่องจำ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าการท่องจำบทอาขยานไม่ใช่เรื่องยากเกินความสามารถ นอกจากนี้ ครูควรแนะนำให้นักเรียนหากลวิธีการท่องจำของตนเอง เช่น ในบทพากย์เอราวัณ ซึ่งเป็นบทอาขยานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครูอาจให้ข้อสังเกตในการท่องจำว่า เนื้อความในบทอาขยานจะกล่าวถึงสิ่งที่ใหญ่ไปสู่สิ่งที่เล็กลงตามลำดับ คือ ช้าง ห้วช้าง งาช้าง สระบัวในงาช้าง ดอกบัวในสระบัว กลีบบัวในดอกบัว เทพธิดาในกลีบบัว และบริวารของเทพธิดา ตามลำดับ หรือ บทอาขยานเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวถึงชัยชนะของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่มีเหนือพระมหาอุปราชา ครูอาจให้ข้อสังเกตว่าโคลงทั้งสี่บทมีเนื้อความที่เรียงกันตามลำดับเวลา คือ บทที่ ๑ กล่าวถึงสมเด็จพระนเรศวรหลบอาวุธของพระมหาอุปราชา บทที่ ๒ กล่าวถึง ช้างของพระนเรศวรอยู่ในตำแหน่งได้เปรียบ บทที่ ๓ กล่าวถึง สมเด็จพระนเรศวรสามารถ “เผด็จ” พระมหาอุปราชาได้สำเร็จ และบทที่ ๔ กล่าวถึงการสวรรคตของพระมหาอุปราชา การให้ข้อ

สังเกตดังกล่าว จะทำให้นักเรียนเห็นแนวทางการ “จดจำ” ที่ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม ขั้นนี้ต้องอาศัยพื้นฐานที่ดีมาจากขั้น “แจกแจง” เพราะมีเช่นนั้นอาจจะไปสู่การท่องจำแบบผิดๆ

3. นำไปใช้

ขั้น “นำไปใช้” เป็นขั้นตอนที่นักเรียนสามารถท่องจำบทอาขยานได้จนแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ ครูอาจใช้ขั้นตอนนี้เพื่อประเมินผลการท่องบทอาขยานซึ่งสามารถกระทำได้ในวิธีต่างๆ เช่นครูอาจให้นักเรียนจัดการแสดงเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี ซึ่งพอแสดงถึงเรื่องราวตอนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นบทอาขยาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548) ก็กำหนดให้นักเรียนท่องบทอาขยานประกอบการแสดง เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นนี้จะช่วยให้ครูสามารถประเมินได้ว่านักเรียนท่องจำได้ถูกต้องหรือไม่ และมีความเข้าใจในบทอาขยานนั้นๆ หรือไม่ เพราะถ้านักเรียนเข้าใจก็จะสามารถเลือกใช้น้ำเสียงประกอบการแสดงได้ถูกต้อง เช่น เมื่อท่องบทอาขยานเรื่องพระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีตีเมืองใหม่ นักเรียนที่เข้าใจในบทอาขยานก็จะท่องไปอย่างช้าๆ และทอดจังหวะเพราะเนื้อหาบทในอาขยานนี้แสดงความเศร้าโศกของพระอภัยมณี เป็นต้น การสอนในลักษณะนี้เรียกว่าเป็นการสอนในลักษณะบูรณาการซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น การวาดภาพป่าที่เต็มไปด้วย “วิหคณกไม้” ตามจินตนาการจากบทอาขยานเรื่อง อิเหนา ตอน ศีกะหมังกุหนิง เป็นต้น

ขั้นการนำไปใช้นี้ ยังหมายความถึง การที่นักเรียนสามารถนำบทอาขยานต่างๆ ไปใช้ “อ้างอิง” ดังคำอธิบายในตัวชี้วัดในหลักสูตรอีกด้วย เพราะการที่นักเรียนสามารถนำบทอาขยานไปใช้อ้างอิงได้ ก็นับว่าการท่องบทอาขยานนั้นๆ ประสบความสำเร็จ คำว่า “อ้างอิง” ในที่นี้ จึงหมายถึงการที่สามารถนำบทอาขยานนั้นๆ ไปใช้ โดยเฉพาะการนำมาเป็นคติชีวิต

หากนักเรียนท่องจำอาขยานที่กำหนดได้อย่างแม่นยำแล้ว ครูอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกบทร้อยกรองบทอื่นๆ มาเป็นบทท่องจำเพิ่มเติมตามความสนใจ โดยครูอาจให้คะแนนพิเศษเพื่อให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและไม่รู้สึกว่าโดนบังคับให้ท่องจำ ดังที่พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (๒๕๔๘: ๑๘๔) กล่าวว่า “การที่นักเรียนรู้จักคัดเลือกบทร้อยกรองที่มีคุณค่าและท่องจำไว้ใช้ประโยชน์ย่อมแสดงถึงความรู้จักคิด ความเป็นผู้มีเหตุผล มีสุนทรียรสทางภาษา ทำให้นักเรียนภูมิใจในการท่องบทอาขยานมากยิ่งขึ้น”

นอกจากนี้ ครูควรกระตุ้นเตือนความจำของนักเรียนเกี่ยวกับบทอาขยานอยู่เสมอ เพื่อให้บทอาขยานนั้นๆ อยู่ในความจำระยะยาว (Long – Term Memory หรือ LTM) ที่เอื้อต่อการนำไปใช้อ้างอิง เช่น เมื่อครูระดับมัธยมศึกษาสอนโคลงโลกนิติบทที่ว่า “โคควายวายชีพได้เขาหนึ่ง” ครูอาจเชื่อมโยงให้นักเรียนท่องบทอาขยาน “พฤษภาทศมาส” ซึ่งเป็นบทอาขยานในระดับประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548) เพื่อเป็นสิ่งเร้าไปสะกิดใจให้รื้อฟื้นความจำ กิจกรรมลักษณะนี้จะทำให้ไม่หลงลืมบทอาขยานที่เคยท่องมาก่อนหน้าและทำให้นักเรียนสามารถอ้างอิงบทอาขยานเพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้การท่องบทอาขยานควรประกอบด้วยขั้นตอน ๓ ขั้น คือ แจกแจงจดจำ และนำไปใช้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว การออกแบบการจัดการเรียนรู้อาขยานตามขั้นตอนดังกล่าวน่าจะเป็นแนวทางการแก้ไข “ยาขม” ให้กลายเป็น “ยานานเอก” ได้อย่างวิเศษ และการเรียนบทอาขยานไทยก็จะสอดคล้องกับแนวคิด “Plean” (Play + Learn) ของ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (๒๕๓๙). **แว่นวรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช. (๒๕๔๘). **เสนอทำนองครulongวรรณกรรม: ศิลปะการอ่านสำหรับครูภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๔๓). **คู่มือการใช้บทอาขยานไทยประกอบการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๘). **หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย บทอาขยานภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1-ช่วงชั้นที่ 4 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

ภาษาอังกฤษ

Ediger, M. (1997). Memorization of poetry : good or bad?

Journal of Instructional Psychology. 24 (December) p. 273-277.